

Aygün Bağırılı
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

İbrahim Yusifoğlu poeziyasından görünən uşaq dünyası

İbrahim Yusifoğlu yeni dövrün ən yaxşı maarifçi poeziyasının və uşaq şeirini yaratmaqda davam edir. Məktəb şeirləri və uşaq poeziyası onun maarifçi şeirlərinin aparıcı qanadını təşkil edir.

**Akademik
İsa Həbibbəyli**

Səməd Vurğun "Balalarımız üçün gözəl əsərlər yaradaq" adlı məqaləsində yazırdı: "... mənə gözəlliyinin əsas ruhu insana və təbiətə qarşı məhəbbətdir. Uşaq özü canlı olduğundan insan və təbiət aşığıdır. Şeir və nəğmələrimiz, hər şeydən əvvəl, təbiət və insan gözəlliyini tərənnüm edərsə, uşağın onlara qarşı meyl və həvəsi çiçəklənər, o özü də insan olmağı ilə fəxr edər. Siz sual verə bilərsiniz ki, insanların hamısı gözəl və yaxşı deyil ki? Bəs pis adamlar, istismarçılar, qəsbkarlar, oğrular və cibgirdlər haqqında uşaqlara məlumat verilməsinmi? Xeyr, tələsməyin! Uşaq həyatının müəyyən dövrü gələcəkdir ki, o özü həyatda gördüyü, eşitdiyi fənalıqlarla maraqlanacaqdır. O zaman biz ona bu anlaqlar haqqında izahat verərik". Böyük şair hər cəhdlə uşaq dünyasını ətraf mühitin mənfi informasiyasından, xoşagəlməz hadisələrin qara dalğasından qorumağa, onların saf təbəssümlərinə çevrələrinin zərər verməməsinə çalışırdı.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, Prezident təqaüddçüsü, respublikanın qabaqcıl təhsil işçisi, şair İbrahim Yusifoğlu "Futbolçu, topçu, gopçu", "Vətən nəğməsi", "Göy yerə zəng eləyir", "Qıymayın uşaqlara" adlı kitabları nəşr etdirərək balaca oxuculara hədiyyə etmişdir. 2020-ci ildə "Payızda üşüyən çiçək" adlı uşaq şeirləri kitabı Tehrandə "Xudafərin" nəşrlər evində əski əlifba ilə çap olunmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin tərtib etdiyi "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı antalogiyası"nda, Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin sifarişi ilə çap olunan iki cildli "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı" kitabında, Təhsil Nazirliyinin əmri ilə təsdiq edilmiş "Məktəbəqədər müəssisələrdə tərbiyə və təlim proqramı"na dair "Müntəxabat"da İbrahim Yusifoğlunun uşaqlar üçün yazdığı silsilə şeirləri verilmişdir. Dövri mətbuatda ardıcıl şəkildə çap olunan İbrahim Yusifoğlu uşaq şeirlərini və publisistik yazılarını müntəzəm olaraq oxuculara çatdırmaqda davam edir. Onun şeirlərində, poema və mənzum pyeslərində uşaqlar saf dünyanın sakinləri kimi, şirin, şıltaq, təbii təqdim olunurlar.

Müəllif öz şeirləri ilə dünyanı, təbiəti, həyatı balacalara sevə-sevə öyrədir. İbrahim müəllim bütün vətən balalarının timsalında nəvələrinin əlindən tutub onları mərdlik, qəhrəmanlıq, bütövlük simvolu olan Əlinçə qalasından tutmuş elləri, obaları gəzdirir, vətənin hər qarışındakı gözəlliyi onlara təqdim edir, tanıdır. Sanki bütün bu var olan, bəzən qan, can bahasına qorunan bu gözəllikləri, maddi və mənəvi sərvətləri balaca nəsilərə ərməğan və əmanət edir. Təbii ki, sevimli babalarından ərməğan olaraq alınan bu sərvətlər balacalar üçün misilsiz dəyər anlamı daşıyacaq. Onlar bu misilsiz dəyərləri yad nəfəslərdən, mənfur niyyətlərdən qorumağa çalışacaqlar. Qoynunda neçə-neçə əfsanələr gizləyən Arpaçay, haqqında dastanlar qoşulan Xan Araz, Gəmiqaya,

Çilənçay, Bülöv gölü, doğma Axura kəndinin "Danaqalası", "Noxudlu düzü", "İydəli dərəsi" adlanan məskənlər şairin yaradıcılığında tək-cə poetik vəsfini tapan coğrafi məkan olmaqla qalmır, onların genetik yaddaşdakı funksional obrazları da açıqlanır.

Müəllifin yaradıcılığına xas olan səmimilik görünür, həm də onun 50 illik müəllimlik peşəsindən, pedoqoji təcrübəsindən qaynaqlanır. Balacaların dilini bilən, onlarla öz dilində danışan şair çox sadə, həyatı lövhələrlə onlarda yüksək mənəvi keyfiyyətlər aşılayır. Baba-nənə, nənə-nəvə, baba-nəvə münasibətlərini əks etdirən bədii nümunələr milli ailə modelini, ailədaxili münasibətləri sərgiləmək baxımından da əhəmiyyətli səciyyə daşıyırlar. Maralılı sual-cavab üzərində qurulan şeirlər dünyanı, ətraf aləmi öyrənmək istəyən balacaya onu əhatə edən çevrəsini tanımağa kömək edir. İbrahim Yusifoğlunun şeirlərindəki səmimiyyət özünü Aymir, Aysun, Ayan, İslam, Araz, Turan, Asəf kimi bir-birinə bənzəməyən qəhrəmanların təqdimində də göstərir. Həyatda bir-birinə bənzəməyən, biri bir qədər küsəyən, bir qədər qoçaq, biri bir qədər "gopçu", "coxbilən", biri bir qədər tənbel olan bu poetik qəhrəmanlar şeirdə də öz təbii görüntülərindədirlər. Bu kiçik poetik qəhrəmanların bəzən sadə-lövlüyündən, bəzən də hazır cavablıqlarından şairin şeiri maralılı poetik tapıntılar qazanır:

**Babacan, ay babacan,
Nənəmi də tez çağır.
Göydə olan ulduzlar,
Qar olub yerə yağır.**

("Ulduzlar yerə yağır")

**Gör nə vaxtdır yağış yağır,
Daha yağır ağır-ağır,
Baba, yağış yorulubdur,
Qoy dincəlsin, evə çağır.**

("Evə çağır")

**Güllərə bax, güllərə,
Gülər baxır güllərə,
Deyir, güllər gecədən
Yamanca qorxubdular,
Doyunca ağlayıblar,
Baxın, göz yaşlarını,
Ləçəklər saxlayıblar.**

("Ağlayan güllər")

**Qazın üstündə çaydan
Özünü şux saxladı.
Alovlar qəzəblənib
Onu yaman dağladı.
Yazıq çaydan dözməyib,
Hönlük-hönlük ağladı.**

("Çaydan")

**İradım var söyüdə,
Baxmır sözə, öyüdə,
Saçlarını daramır,
Özünə iv aramır.**

("Söyüd")

Şair azyaşlılara tək-cə vətəni sevməyi, onu qorumağı öyrətmir, həm də yay tətilini baba nənəsinin yanında keçirməyə gələn nəvələrə kənd həya-

tını, zəhmət sevrəliyi aşılayır, təbiəti, onun sirlərini öyrədir. Milli mətbəximizin ləziz təamlarından (qovut, ərş-tə, küftə), neçə-neçə gül-çiçək-dən, dərddər dərmanı olan otlardan, milli oyunlardan bəhs etməklə, bəzilərinin hətta unudulmaqda olan adlarını balacalara öyrədən bu şeirlər dəyərli bədii nümunələrdir.

İ.Yusifoğlunun "Göy yerə zəng eləyir" şeiri maralılıdır. Göyün yerə zəngi necə ola bilər? Bu da İbrahim müəllimin kiçik poetik qəhrəmanlarından birinin - Ayanın fantaziyasıdır. Yağışlı gündür, ildırım çaxır, şimşək hay-küy salır, hər uşaq bu təbiət hadisəsi haqqında bir cür fikir söyləyir. Ən maralılı şərh isə Ayana məxsusdur: Göy yerə zəng eləyir.

Kitabda maralılı şeirlərindən biri "Qorxu" adlanır. Övladlar atalarını həmişə hamıdan güclü, əzəmətli, qorxmaz bilir. Amma əslində atalarının içində məhəbbətdən, məsuliyyətdən doğan bir qorxu, bir təlaş da var. Müəllifin qızlarına müraciətlə yazdığı "Qorxu" şeirində dünyanın sabahından nigarən olan, həyəcan keçirən şairin valideyn narahatlığı, kövrəkliyi, atalıq məsuliyyəti hiss olunur. Bunu övladlarına hiss etdirmədən gizlicə içində yaşadan atanın etirafı:

**Qorxuram, yer üzündə yaşayan
xoxanlar, xortdanlar,
ilanlar, əqrəblər, bövlər,
alt dodağı yer süpürən,
üst dodağı göy süpürən divlər,
Barmaqlarını düyməyə uzada;
Yağışlar buludsuz yağa,
Dənizlər tufansız coşa,
Çaylar yağışsız daşa,
Ömürlük yara vurula anamız torpağa!**

Bu təşviş, valideyn nigarənliyi dünya durduqca olacaq. Amma arzu edək ki, övladlardan gizli içimizdə yaşayan bu qorxu məmləkətimizdən də, dünyamızdan da uzaq olsun. Dünyanı körpə gülüşü, uşaq təbəssümü bəzəsin. Balacalar baba, nənə qayğıkeşliyi və nəvəsiyi ilə əhatələnsin. 44 günlük zəfərdən sonra bu qələbənin sevincini sevimli balalara öz poetik misalları ilə çatdıran şair "Zəfər nəğməsi" silsiləsindən axıcı və yaddaqalan şeirlər bəxş etmişdir. "Qıymayın uşaqlara" şeirində müəllif körpə fidanları müharibə və terror vasitəsilə şirin rüyalardan ayrı salanlara, qönçə iken dünyaya göz yumanlara qarşı etiraz səsinə ucaldır:

**Ay Günəş istəyənlər,
Nur ələsin cahana.
Şeh, yağış diləyirlər
Təbiət gəlsin cana.
İstəyirlər gül, çiçək
Ətri çöksün hər yana.
Raketləri, topları
Tuşlamayın onlara.
Tanrıdan gələn səsi:
- Qıymayın uşaqlara.**

Ümumiyyətlə, İbrahim Yusifoğlunun uşaqlar üçün yazdığı şeirlər, poemalar və mənzum pyeslər kiçik yaşlı uşaqların həyata baxışının formalaşmasına, mənəvi-əxlaqi və tərbiyəvi xüsusiyyətlərinə təsir göstərən əsərlər kimi daimi öz tərəvətini qoruyub saxlayacaqdır. Bədii yaradıcılığın şərəfli əzablı yollarında İbrahim Yusifoğluya dəyanət və uğurlar, körpə oxuculara mənalı həyat arzularırıq.

